

WERKEN AAN DE VOET IN DE LESSEN LATIJN EN GRIEKS

1. Talenonderwijs binnen een schoolbreed beleid

De school werkt aan de VOET vanuit haar pedagogisch project. Elke school bepaalt daarbij eigen prioriteiten en accenten. Dat kan gebeuren via vak- en les overstijgende activiteiten: themaweken, projecten of specifieke initiatieven.

De realisatie van de VOET is dus op de eerste plaats een verantwoordelijkheid van het schoolbeleid, maar de taalvakken kunnen hier een ondersteunende rol vervullen. Bij de concretisering houdt de leraar/vakwerkgroep uiteraard rekening met:

- de schoolvisie op de werking met de VOET;
- de realisatie van de eigen vakdoelen;
- de eigenheid (leeftijd, belangstelling, taalbeheersingsniveau) van de verschillende leerlingengroepen.

Doelstellingen uit stam, context, leren leren, ICT en technisch-technologische¹ vorming worden in hun samenhang toegepast. Daarbij moeten leraren ook vermijden om op een 'steriele wijze' VOET te inventariseren of aan te vinken.

2. De eigenheid van Latijn en Grieks en de VOET

Vanuit de aard van het onderwijs van Latijn en Grieks is het verband met een aantal doelstellingen uit de stam zonder meer duidelijk. We verwijzen hiervoor naar de volgende onderdelen in het leerplan (1^e graad D/2011/7841/001):

- de visietekst *Betekenis van de studie van klassieke talen voor jongeren van vandaag*;
- *Algemene doelstellingen van de klassieke talen*;
- *Vaardigheden en attitudes*.

Latijn en Grieks vereisen bij de leerlingen grondige taalkundige en analytische competenties om de hoofddoelstelling te realiseren: begrijpen en genieten van authentieke, literaire teksten als bron van onze westerse cultuur en als achtergrond voor reflectie over zichzelf en over de eigen wereld.

Bij de realisatie van de algemene doelstellingen klassieke talen komen o.a. volgende sleutelcompetenties uit de stam aan bod: *creativiteit, doorzettingsvermogen, exploreren, kritisch denken, zorgvuldigheid, mediawijsheid, empathie, esthetische bekwaamheid, flexibiliteit, open en constructieve houding, verantwoordelijkheid, zelfbeeld, respect, samenwerken en zorgzaamheid*.

¹ Zie het algemene deel in het elektronisch servicedocument : inleiding + deel 1

De vaardigheden en attitudes die aangeleerd worden in Latijn en Grieks stimuleren de leerlingen in hun persoonlijke, sociale en intellectuele ontwikkeling (*initiatief, zelfredzaamheid, zelfbeeld*). Deze leerplannen bieden veel ruimte om te werken met teksten zodat de leraar meewerkt aan thema's uit zowat alle na te streven contexten.

3. Concrete VOET-kansen in Latijn en Grieks

Enkele voorbeelden van lesactiviteiten waarbij sleutelcompetenties aan contexten kunnen gekoppeld worden:

- Leerlingen verzamelen uit een Latijnse of Griekse tekst informatie over het leven van de slaven, de kinderen, de vrouwen... in de Romeinse of Griekse maatschappij. Ze werken daarbij met specifieke taalstrategieën zoals een leesmethode. Op die manier ontwikkelen ze ook hun probleemoplossend vermogen.
Stam: doorzettingsvermogen (4)², exploreren (8), zorgvuldigheid (25)
Context: sociorelationele ontwikkeling (11), socioculturele samenleving (1, 3)
- De leerlingen werken samen (in groepjes van drie) aan een korte onderzoeksopdracht over onderwijs in de oudheid en vandaag. Ze proberen over dit thema zelf een haalbare en gerichte onderzoeksvraag te stellen en bepalen in overleg met elkaar welke stappen gevolgd moeten worden om zinvol op hun onderzoeksvraag te antwoorden.
Stam: creativiteit (2), kritisch denken (12), samenwerken (19)
Context: politiek-juridische samenleving (3, 9)
- Leerlingen zoeken het verband tussen de burgeroorlogen in de eerste eeuw voor Christus en de opmars van Caesar of tussen de Peloponnesische Oorlog en de opgang van Philippus van Macedonië. Ze proberen dit verband ook te duiden voor hun medeleerlingen.
Stam: communicatief vermogen (1) kritisch denken (13), open en constructieve houding (16)
Context: politiek-juridische samenleving (13), socioculturele samenleving (5)
- Aan de hand van een kijkwijzer zoeken leerlingen per twee informatie op over het verschil in woon- en leefsituatie tussen arm en rijk in Rome. Ze maken hiervoor gebruik van websites als <http://www.histopia.nl> (of sites verbonden met de handboekenreeks) en gegevens uit het handboek. Ze beantwoorden een vragenblad en leveren dit in op het einde van de sessie.
Stam : mediawijsheid (14)
Context : socio-economische samenleving (8)
VOET ICT 1, 2, 6
- De leerlingen lezen een (Nederlandse) tekst over de angst voor vreemdelingen te Sparta en overdenken hoe gastvrij en hoe tolerant zijzelf zich opstellen in het dagelijkse leven.
Stam: verantwoordelijkheid (20), zelfbeeld (21), zorgzaamheid (26, 27)
Context: socioculturele samenleving (3, 4)
- De leerlingen voeren individueel een onderzoeksopdracht uit over de (on-)gebondenheid van een specifiek Latijns auteur (naar keuze) ten opzichte van Romeinse politici. Ze zoeken en selecteren

² De cijfers bij stam en context verwijzen naar de overeenkomstige doelstellingen.

informatie over dit onderwerp, proberen de vraag op basis hiervan te beantwoorden en toetsen nadien in een groepsgesprek hun eigen antwoord aan dat van medeleerlingen die over dezelfde auteur hebben gewerkt.

Stam: communicatief vermogen (1), doorzettingsvermogen (4), empathie (5), zorgvuldigheid (25)

Context: socioculturele samenleving (7)

- In tijdschriften, kranten en commerciële communicatie gaan leerlingen op zoek naar artikels, foto's, reportages die verwijzen naar de Grieks-Romeinse oudheid: bv. cartoons over de Griekse bankencrisis met het Parthenon als referentiebeeld. De opdracht strekt zich uit over een trimester. Iedereen zorgt voor minimum 5 en maximum 8 documentjes. Alle gegevens worden verzameld in een portfolio, waarvan de medeleerlingen op het einde van het derde trimester een verzamelmap krijgen.

Stam : doorzettingsvermogen (4), kunnen schoonheid ervaren (6), initiatief (10)

Context : omgeving en duurzame ontwikkeling (5), socioculturele samenleving (6)

4. Culturele activiteiten en de VOET

In het kader van Latijn en Grieks gebeuren ook excursies (toneel, archeologische sites, museum...) waarmee een aantal vakgebonden doelstellingen gerealiseerd worden. Daarbij verwacht de school van de leerlingen een respectvolle, constructieve en open houding. Volgende doelstellingen van de stam kunnen aan bod komen:

- respectvol gedrag in omgang met medeleerlingen, buschauffeur, toevallige passanten, gidsen ... (*respect*);
- bereidheid tot aandacht, constructief samenwerken met medeleerlingen (*doorzettingsvermogen, exploreren, initiatief, kritisch denken, samenwerken, zelfbeeld*);
- aandacht voor milieu en duurzame ontwikkeling (*respect, zorgzaamheid*).

De CONTEXTEN die hierbij aan bod kunnen komen zijn:

- socioculturele ontwikkeling;
- sociorelationele ontwikkeling;
- omgeving en duurzame ontwikkeling.

5. Grieks / Latijn en de graadgebonden VOET: Leren leren en ICT

Een aantal VOET dienen per graad te worden nagestreefd (ICT in de eerste graad en Leren leren in de drie graden, technisch-technologische vorming in tweede en derde graad aso). Ook hier leveren Latijn en Grieks een belangrijke bijdrage.

Leren leren en het onderwijs van Latijn en Grieks gaan hand in hand.

Een nieuwe taal aanleren is niet vanzelfsprekend. Daarom is het zinvol om in de les expliciet in te gaan op een aantal technieken, mogelijkheden en hulpmiddelen om inzicht te verwerven in de

nieuwe taal, m.a.w. om aan de eindtermen leren leren te werken.

Voorbeelden

- LeLe 2 De leerlingen weten dat kennis en vaardigheden via verschillende leerstrategieën kunnen verworven worden.
Bv. Verschillende leerstrategieën worden klassikaal besproken en geëvalueerd. Hoe leren de leerlingen nieuwe woordenschat? Hoe bereiden ze zich voor op een niet-bestudeerde tekst?
- LeLe 3 De leerlingen kunnen gegevens memoriseren door gebruik te maken van hulpmiddelen.
Bv. Leerlingen memoriseren vocabularium, morfologie en syntaxis via het gebruik van mnemotechnische middeljes.
- LeLe 6 De leerlingen raadplegen adequaat een documentatiecentrum, bibliotheek en multimedia.
Bv. Voor een specifieke zoekopdracht leren ze het internet en een woordenboek of encyclopedie correct en efficiënt gebruiken. Leerlingen verwoorden steeds hoe ze bepaalde informatie ontdekt hebben, noteren de referenties en wisselen hierover ervaringen uit met medeleerlingen.
- LeLe 10 Bij het oplossen van een probleem:
 - herformuleren de leerlingen het probleem;
 - bedenken zij onder begeleiding een oplossingsweg en lichten die toe;
 - passen zij de gevonden oplossingsweg toe.*Bv. Dat gebeurt als leerlingen bij de lectuur van teksten*
 - *de verschillende stappen verwoorden die tot een correcte vertaling van een zin of tekst leiden*
 - *een onderzoeksopdracht uitvoeren*
- LeLe 11 De leerlingen selecteren en ordenen het nodige materiaal en plannen onder begeleiding hun werktijd.
Bv. - een evenwichtige planning maken bij de regelmatige herhaling van de leerstof
 - *BZL-oefeningen uitvoeren*
 - *documentatie opzoeken bij een cultuurles*
- LeLe 13 De leerlingen vergelijken de eigen werkwijze met die van anderen en geven vervolgens aan waarom iets fout gegaan is en hoe fouten vermeden kunnen worden.
Bv. - de correctie van oefeningen, individueel of in groepsverband
 - *een foutenanalyse maken*

In de lessen Latijn en Grieks is de leerling ook bezig met vaardigheids- en kennisstrategieën.

Tegelijkertijd kan er bijgedragen worden aan de realisatie van de ICT-VOET. (zie leerplan 1^e graad, p. 25-26)

Voorbeelden:

- Leerlingen voeren, individueel of in groepjes, hun vocabularium of modellen in in overhoorprogramma's zoals 'SuperMemeo, ProVoc of Overhoor' en trainen hun kennis met behulp van deze software. (= VOET ICT 1 + 4)
- Leerlingen zoeken gepaste remediëringsoefeningen bij de grammaticale leerstof op op het digitale leerplatform van de school of op de cd-rom bij het handboek. Zij maken ook gebruik van de verbeter sleutels die hen ter beschikking worden gesteld. (= VOET ICT 3)
- Een groepje leerlingen krijgt de opdracht om de geschiedenis van de Olympische spelen in de oudheid te schetsen, en gelijkenissen en verschilpunten tussen de antieke en moderne Olympische spelen te inventariseren. Zij moeten gebruik maken van zowel traditionele (papieren) bronnen als van elektronische. Dan volgt de presentatie van hun werkstukje met een PowerPoint en met een uitgetypte samenvatting voor hun medeleerlingen. (= VOET ICT 6)